

Nr 9.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om översyn av kristidsförvaltningen främst ur rättssäkerhetens synpunkt.

I en inom första kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 184, ha herr *Carl Eric Ericsson* och herr *Mannerskantz* hemställt att riksdagen med beaktande av de i motionen framförda synpunkterna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära översyn av kristidsförvaltningen främst ur rättssäkerhetens synpunkt.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till den i andra kammaren väckta, likalydande motionen nr 227.

I ärendet ha yttranden inhämtats från justitiekanslersämbetet, statens handelskommission, statens livsmedelskommission, statens industrikommission, statens bränslekommission, statens priskontrollnämnd, överrevisionen för krisförvaltningen, Sveriges industriförbund, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Riksförbundet Landsbygdens folk, Kooperativa förbundet, Sveriges grossistförbund och Sveriges köpmannaförbund. Andra kammarens tredje tillfälliga utskott har i sitt över motionen II: 227 avgivna utlåtande, nr 8, lämnat en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i yttrandena. Till denna redogörelse får utskottet hänvisa.

För egen del får *utskottet* anföra följande.

Den av motionärerna föreslagna översynen av krisförvaltningen skulle bl. a. ha till syfte att åstadkomma förenklingar i förvaltningen, varigenom besparingar skulle vinnas och arbetskraft frigöras, samt att förbereda övergång till ett friare system. Utskottet får i detta sammanhang erinra om att jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 oktober 1948 tillsatts en kommitté, den s. k. krisförvaltningens effektiviseringskommitté, med uppgift att utreda frågan om samarbetet mellan handelskommissionen och försörjningskommissionerna ävensom krisförvaltningens arbetsförhållanden i allmänhet. Vidare har handelskommissionen tillkallat sakkunniga för förenkling och förbättring av licensgivningssystemet. Att i krisorganens avvecklingsskede igångsätta någon ytterligare utredning rörande organisatoriska och ekonomiska frågor inom krisförvaltningen anser utskottet icke lämpligt.

Den föreslagna översynen skulle emellertid i första hand taga sikte på att stärka rättssäkerheten inom krisförvaltningen. Enligt utskottets uppfattning är detta en utomordentligt viktig fråga, som emellertid icke bör

ses under en sådan begränsad synvinkel som skett i motionen. Spörsmålet synes nämligen förtjänt av uppmärksamhet för statsförvaltningen i dess helhet, ehuru det utan tvivel har sin särskilda betydelse för krisförvaltningens del beroende på denna förvaltnings speciella karaktär. Medan de reguljära förvaltningsorganens verksamhet huvudsakligen hänför sig till mera bestående förhållanden i samhällslivet, ha åt krisorganen anförtratts uppgifter av extraordinär natur, vilka dessutom ofta innefatta svårlösta problem. Att i författningsväg uppdraga riktlinjer för handhavandet av dessa uppgifter på samma sätt som kan ske inom förvaltningen i övrigt, har i många fall icke varit möjligt. Utmärkande för krisförvaltningen äro de starkt växlande förhållandena, under vilka verksamheten bedrives och som ofta medfört behov av snabba, oförutsedda ingripanden i för folkförsörjningen många gånger kritiska situationer. Man har härvid ofta ställts inför helt nya problem, som krävt en omedelbar lösning, utan att några normerande rättsregler funnits på området. Stort utrymme har därför måst lämnas åt myndigheternas diskretionära prövning av uppkommande frågor. Att man under sådana omständigheter tvingats att i vissa fall frångå vedertagna förvaltningsrättsliga grundsatser är förklarligt. Från motionärernas sida ha påtalats vissa företeelser inom krisförvaltningen, som enligt deras mening skulle utgöra en fara för rättssäkerheten. Utskottet vill icke bestrida, att motionärerna kunna ha visst fog för sina betänkligheter. Det vill dock synas utskottet, som om krisorganen på det stora hela taget lyckats lösa sina uppgifter utan att några allvarligare missförhållanden uppkommit. Enligt utskottets uppfattning ligger den största faran däri, att de mera fria former, efter vilka krisorganen utöva sin verksamhet och som äro betingade av de speciella förhållandena, skulle vinna insteg även i den reguljära förvaltningen, och denna fara blir givetvis desto större, ju längre krisförvaltningen blir bestående. Utskottet vill i detta sammanhang betona den utomordentliga vikten av att förvaltningsorganen bibehållas vid sin självständighet och t. ex. icke ställas i beroende av ett för våra grundlagar okänt ministerstyre. Även med hänsyn till att besvärsinstitutet skall fungera på ett ur rättssäkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt är det en oeftergivlig princip, att förvaltningsorganen träffa sina avgöranden fullt självständigt.

Motionärerna ha även berört frågan om anlitande av enskilda organisationer för genomförande av olika krisregleringar. Härigenom ha i vissa fall organisationerna fått övertaga viktiga statliga funktioner utan att deras anställda äro underkastade ämbetsmannansvar. Frågan är otvivelaktigt förtjänt av uppmärksamhet men innebär icke något för krisförvaltningen nytt.

En sådan översyn, som motionärerna föreslagit, kan förutsättas bliva omfattande och tidskrävande. På många områden stå krisregleringarna

redan inför sin avveckling. Resultatet torde icke kunna föreligga förrän vid en tidpunkt, då dessa regleringar rimligen böra ha, om icke helt, så dock i allt väsentligt upphört. Att vid sådant förhållande nu företaga någon så vittomfattande översyn av krisförvaltningen, som motionärerna föreslagit, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 maj 1949.

På utskottets vägnar:

OLOF LÖTHNER.

Närvarande: herrar Löthner, Birger Andersson, Einar Eriksson, fru Flood samt herrar Boo, John Wiktor Jonsson, Fritiof Karlsson och Sunne*.

* Ej närvarande vid justeringen av utlåtandet.
